

ŻYCIE NAUKOWE

Sprawozdanie z konferencji „Robotnicy przemysłowi w realiach PRL”, Radom, 8 czerwca 2004 r.

Konferencję zorganizowały Akademia Świętokrzyska w Kielcach oraz Radomskie Towarzystwo Naukowe, przy współpracy z Ośrodkiem Kultury i Sztuki „Resursa Obywatelska”.

Dość napięty plan konferencji, na który składało się jedenaście referatów (planowano trzynaście, ale dwaj autorzy — dr Łukasz Kamiński z Instytutu Pamięi Narodowej z Wrocławia oraz mgr Robert Kwiecień nie dotarli na obrady), został podzielony na trzy części; pierwszą — składającą się z czterech wystąpień — poprowadził prof. Wiesław Caban z Akademii Świętokrzyskiej, kolejne dwie, na które składały się odpowiednio cztery i trzy referaty: prof. Dariusz Jarosz (Instytut Historii Polskiej Akademii Nauk i Akademia Świętokrzyska). Części druga i trzecią kończyły dyskusje. Konferencję otworzył dr Sebastian Piątkowski, przewodniczący RTN.

Pierwszy swój referat wygłosił prof. Dariusz Jarosz, który omówił „Trudności aprowizacyjne jako wyznacznik świadomości i zachowań robotników polskich (1945–1970)”. Wskazał m.in. na to, w jaki sposób chroniczne braki, przede wszystkim mięsa, wpływały na postawy robotników oraz jaką rolę w tym okresie odgrywały plotki i pogłoski, głównie dotyczące podwyżek cen.

Mój referat dotyczył propagandy na temat współzawodnictwa pracy w latach 1945–1956. Przedstawiłem formy propagandy współzawodnictwa pracy w zakładach przemysłowych, jej funkcjonowanie na przykładzie różnego rodzaju akcji i narad wytwórczych, a także propagowane wzorce osobowe przodowników pracy na podstawie broszur z serii Biblioteki Przodowników Pracy.

W kolejnym referacie dr Grzegorz Miernik z Akademii Świętokrzyskiej na przykładzie losów robotników z województwa kieleckiego starał się odpowiedzieć na pytanie, czy byli oni ofiarami, czy może beneficjentami władzy stalinowskiej w latach 1948–1956. Zwrócił m.in. uwagę na problem bezrobocia w omawianym okresie oraz na fakt, że 20% zatrudnienia w okresie planu 6-letniego było zatrudnieniem tylko ze względów ekonomicznych, a w istocie było zbędne.

Pierwszą część konferencji zakończył doktorant z Instytutu Historii Uniwersytetu Warszawskiego mgr Błażej Brzostek referatem nt. „Wielkowiejska młodzież robotnicza lat pięćdziesiątych”. Przedstawił w nim wzorzec „młodzieżowca” i wykazał różnice w postawach pomiędzy młodzieżą robotniczą pochodzącą ze wsi oraz wywodzącą się z miasta.

Kolejnym referentem był dr Maciej Tymiński z Uniwersytetu Warszawskiego, który zaprezentował referat pt. „W walce o dyscyplinę pracy. Sytuacja w przedsiębiorstwach przemysłowych Warszawy na początku lat pięćdziesiątych w świetle dokumentów Komitetu Warszawskiego PZPR”. Opierając się na dokumentacji KC PZPR i KW PZPR z Warszawy wykazał, w jaki sposób robotnicy reagowali na przeprowadzane reformy norm i płac w końcu lat pięćdziesiątych oraz jak zarząd zakładów stosował tzw. wentyle bezpieczeństwa, dzięki którym udawało się w pewnym stopniu załagodzić nastroje robotnicze.

Kolejny referat dotyczył działalności Państwowej Organizacji Imprez Artystycznych „ARTOS” w środowiskach robotniczych w latach 1950–1954. Został on wygłoszony przez dr Iwonę Miernik, która mówiła m.in. o wzorach osobowych przodowników pracy, które były tematami specjalnych „montaży artosowskich” i o imprezach dla robotników organizowanych przez ARTOS z udziałem gwiazd ówczesnej piosenki polskiej.

Następny prelegent, dr Marek Wierzbicki z Instytutu Studiów Politycznych Polskiej Akademii Nauk, przedstawił referat „Robotnicy w realiach planu sześcioletniego (1950–1955) w świetle dokumentów Związku Młodzieży Polskiej”. Referent wskazał m.in. na akta z kontroli utajonych, jakie były przeprowadzane w organach ZMP, jako doskonałe źródło historyczne do dziejów tej organizacji.

Drugą część konferencji zakończyła doktorantka ze Szkoły Nauk Społecznych Polskiej Akademii Nauk, mgr Małgorzata Mazurek, która omawiała wybrane problemy codzienności przedsiębiorstwa socjalistycznego na przykładzie Zakładów im. Róży Luksemburg w Warszawie w okresie „małej stabilizacji”.

Po tej części konferencji wywiązała się dość ożywiona dyskusja, poświęcona wybranym problemom dotyczącym wygłoszonych do tej pory referatów.

Po przerwie konferencję wznowił referat dr. Krzysztofa Lesiakowskiego z Instytutu Pamięci Narodowej w Łodzi o nastrojach robotników łódzkich w okresie od grudnia 1970 do lutego 1971 r. Szczególnie dużo miejsca prelegent poświęcił naświetleniu sytuacji na początku 1971 r.

Kolejny zaprezentował się prof. Kazimierz Kozłowski z Uniwersytetu Szczecińskiego. Jego referat dotyczył strajków robotniczych na Pomorzu Zachodnim w latach 1956–1970. Referent nakreślił problematykę stosunków społecznych i politycznych w „gorących okresach” PRL: październik’56, marzec’68 i grudzień’70.

Ostatni referent, mgr Krzysztof Madej z Instytutu Pamięci Narodowej w Warszawie, zaprezentował temat „Robotnicy wobec kradzieży mienia społecznego w PRL (1956–1970)”. W 1962 r. władze zanotowały ponad 12 tys. kradzieży, z czego ok. 8 tys. było na sumę do 300 zł. Referent wskazał także na fakt, że wraz ze wzrostem liczby dużych afer na tle gospodarczym (np. afera mięsna czy skórzana) robotników przestawano represjonować za drobne kradzieże.

Konferencję podsumowała krótka dyskusja. Na zakończenie głos zabrał dr Sebastian Piątkowski, który dziękując wszystkim obecnym za przybycie i wygłoszenie referatów, zapowiedział na przyszły rok wydanie ich drukiem.

Konferencję należy uznać za ciekawą i udaną. Bardzo dobrze przygotowane wystąpienia i dobór ich tematów, które znakomicie się uzupełniały, pozwoliły na dość szeroką rekonstrukcję ówczesnej rzeczywistości robotniczej. Podjęta dyskusja pokazała, jak ważny dla zrozumienia PRL-u jest problem robotników.

Hubert Wilk
Kielce